

Clarté

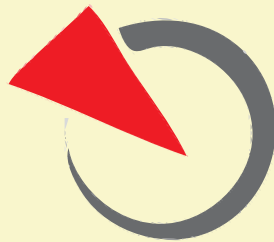

Tidsskrift for Marxistisk Analyse

Nr.	Dato	Årgang
7	21. februar	2023

Det kinesiske system:
modstandsdygtighed og
overlevelsesstrategier.

Clemens Stubbe Østergaard

Det kinesiske system: modstandsdygtighed og overlevelsesstrategier

Clemens Stubbe Østergaard

Key words: Kina, kinas kommunistiske parti, KKP, konfucianisme, Xi Jinping, et-partistat, Wang Huning, legitimitet, Taiwan.

Abstract: Kommunistpartiet er den dominerende faktor i det kinesiske politiske system gennem dets toporganer såsom partikongressen, der formelt vælger centralkomiteén og politbureauet. Præsident Xi Jinping er også generalsekretær for partiet. Parallelt hermed er der et regeringsapparat på centralt, regionalt og lokalt plan. Essay'et diskuterer de processer og virkemåder, der gør, at systemet kan overleve, holde sammen på det store land og endog respondere på befolkningens krav og ønsker. Forfatteren karakteriserer det som et fragmenteret, pluralistisk forhandlingssystem.

Styret er bevidst om at skabe en samlende ideologi og har fx grebet tilbage til konfucianske dyder for at fastholde grebet plus har formuleret ambitiøse mål for 'fælles velstand' for fremtiden. Der er nok ingen tvivl om, at det er succes'en i den økonomiske og sociale udvikling, der har sikret opbakningen. Problemer, der hober sig op, er 'produktivismens' bivirkninger på miljø og klima og leveforhold, en mulig international økonomisk tilbagegang eller stigende kinesisk isolation samt lidt lavere vækst med stigende ungdomsarbejdsløshed og dårligere karrieremuligheder for de nyuddannede. For ikke at tale om stigende udenrigspolitiske problemer, hvor Kina dels siden 2017 konfronteres af USA, dels balancerer mellem ønsket om at hævde sit krav på Taiwan og bevare gode økonomiske relationer med Vesten.

Indledning

Kinas kommunistiske parti (KKP) dominerer uden tvivl det kinesiske 'system', selvom systemet er mere end partiet. KKP er dog i realiteten den øverste instans, og dermed er partiets øverste myndigheder også landets 'herskende'. Dertil kommer, at der er næsten 100 millioner partimedlemmer. Hvert femte år afholdes der partikongres.

Selvom den seneste partikongres i 2022 ligesom de tidligere kan virke som en mekanisk forestilling, er det ikke ligegyldigt, hvem der bliver valgt som delegerede. De spiller en stor rolle i det lokale, regionale eller nationale regeringsapparat, eller – som det mere og mere er tilfældet – i fagforeninger, private virksomheder, ja, endog kapitalister, professionelle og ejendomsbesiddere vælges. Over halvdelen af de delegerede til den seneste kongres havde akademiske grader. Derfor kan man stille spørgsmålet, om KKP er blevet en pluralistisk organisation bestående af meritokratisk udvalgte medlemmer, der kommer fra forskellige grupper og klasser, og som sigter på at repræsentere hele landet? Snarere end det er kommunistisk er det måske en moderniseringsbevægelse med primært sigte på Kinas udvikling.

Er Kina i en moderniseringsproces, eller er det et uland, der er på vej (tilbage) til at blive et i-land? Under alle omstændigheder er det næppe en model, der er egnet til eksport, men landets lange historie og kultur skaber tillid til at regimet kan løse de problemer der opstår, hvis det forholder sig pragmatisk til dem. Det, snarere end at bero sig på ideologiske forfædre som Marx eller Mao. Meritokrati er en vigtig modus for at partiet kan udvikle økonomien og samfundet.

I det følgende gennemgås landet og systemet, der spørges om der er accept og tilfredshed blandt befolkningen og om ét-partistatens eventuelle legitimitet. Endvidere, hvordan har partiet overlevet, og hvordan får det input fra befolkningen, når der ikke er klassiske demokratiske processer? Ideologien spiller også en rolle, hvordan hænger Marx sammen med Konfucius? Befolkningen accepterer et autoritært system, men hvilket? Er der i grunden klasser i Kina, på trods af at systemet prøver at benægte det til fordel for en korporatistisk forståelse af stat og samfund?

I 2012 kom Xi Jinping til magten, hvorfor lige ham? Hvad var den politiske situation dengang? Hvilket mærkat kan man sætte på det kinesiske system, og hvilken modvind og problemer står parti og stat overfor. Taiwan-problematikken og Kinas forhold til USA og dets multilateralisme og storpolitiske rolle indgår i den sidste del af essayet, der i øvrigt bygger på skribentens oplæg til et IMA-møde d. 14. december 2022. Artiklen er redigeret i samarbejde med Karen Helveg Petersen.

Landet og systemet

Forskydningen i verdensøkonomien til fordel for Kina illustreres ved, at i 2002 udgjorde Kina 8,1% af verdensøkonomien, i 2022 18,8%. I samme periode gik USA fra en vægt på 19,8% til 15,8% og EU fra 19,9% til 14,8%.¹ Japan ligger nu omkring 3,4%.

¹ Kilde: IMF via Statista.

Partiet har mere præcist omkring 97 millioner medlemmer, hvorfra partikongressens godt 3.000 delegerede udpeges.² Fra den kommer Centralkomiteen med 374 medlemmer, der igen sammensætter Politbureauets 24 medlemmer. Politbureauets stående komité på 7 personer udgør de mest magtfulde i landet. KKP er tålt - for sine resultater -, men ikke elsket af befolkningen.

Partitoppens 5-600 medlemmer må ses som interesserepræsentanter for vigtige regioner, sektorer, bureaukratier, virksomheder etc. Fra 1978 er top-organernes sammensætning afbalanceret mellem disse grupper, og kompromiser er blevet smedet under en konsensus-norm.³ Samlet er de blevet kaldt 'selektoratet'.

Partiet kan karakteriseres som et fragmenteret, pluralistisk forhandlingssystem med komiteer på landsby/bydels, amts, by- og provinsniveau ud over toppen. Der er knap fem millioner græsrodsorganer. Det er også et konsultativt-autoritært system med mange mulige kanaler for påvirkning udefra – aktive som passive. Der er både lobbyisme som vi kender den og forskellige kontrol- og monitoreringsmekanismer, herunder omfattende brug af opinionsundersøgelser.

Kina kan krediteres for, at 800 millioner af dets borgere er blevet bragt ud af fattigdom siden 1978. I 30 år har det i gennemsnit haft en vækst på 10% årligt med reallønsfordobling hvert tiende år.

Landet er industrialiseret og urbaniseret med et højt uddannelses- og sundhedsniveau og leverer nu også forskning i verdensklasse. Det er verdens største vareproducent og – eksportør.

Endvidere har det ikke løsnet et skud udenfor egne grænser siden 1979, og ej heller invaderet eller bombet andre lande. Det har støttet op om FN og verdens øvrige multilaterale organisationer og finansierer over 10% af budgettet for fredsbevarende styrker.

Kina kom med i WTO i 2001 og har indgået en række frihandelsaftaler, bl.a. med Sydkorea, Japan og Australien. Hvor der er todsatser, er de lave. Til gengæld er det blevet anklaget for statsstøtte i brud med WTO-reglerne.

Inden for vedvarende energi er det nummer ét, og det har taget op mod 40.000 km højhastighedstog-strækninger i brug siden 2008.

Accept og tilfredshed

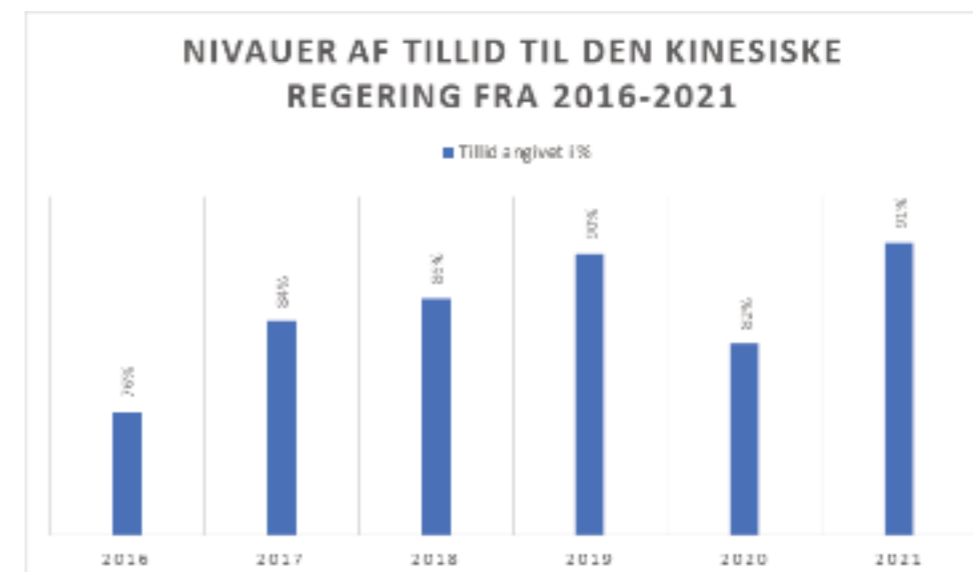
Et stort anlagt Harvard-survey publiceret i 2020 konkluderer, at siden dets første undersøgelser af kinesiske borgeres tilfredshed i 2003 er den steget stort set inden for alle områder. Fra effekten af brede nationale politikker til lokale embedsmænds opførsel, rangerer kinesiske borgere regeringen som mere dygtig og effektiv end nogensinde før. Interessant nok er marginaliserede grupper i fattigere regioner inde i landet forholdsvis

² Derudover er der 75 millioner medlemmer af ungdomsforbundet.

³ Se Clemens Stubbe Østergaards artikel i RÆSON 35, oktober 2018.

mere tilbøjelige til at rapportere stigninger i tilfredsheden. For det andet synes kinesiske borgeres holdninger at korrelere med reelle forbedringer i deres materielle velfærd.

Den følgende graf viser stigningen i tilliden over de seneste år:

Kilde: Statista 2022

Det kan forekomme overraskende, at opinionsundersøgelser viser, at offentlighedens støtte til regimet er høj. Det skyldes tilsyneladende, at regeringen opfattes som responderende på borgernes behov. Tilliden mellem mennesker er også høj (60%). Borgerne er politisk aktive, og protester korrelerer positivt med tillid til centralregeringen.⁴

Et-partistatens legitimitet

Der er mange der mener, at Kinas regime ikke har nogen folkelig legitimitet, men det bygger muligvis på en meget snæver (og minimalistisk) legitimitets-opfattelse, der udelukkende baserer sig på valg i et flerpartisystem. Rent faktisk er der kun i et fåtal af verdens lande fuld folkelig legitimitet (ca. 21). Indien er fx nu ifølge det store "Varieties of Democracy"-projekt et 'elektoralt autokrati'.

Der er andre kilder til legitimitet: performance, økonomisk eller national status, politisk stabilitet, ideologi, karisma, institutionel orden, procedurer, osv. Det er summen af disse delmængder, der er afgørende. Legitimitetsbetragtninger må altid bygge på nøje empirisk forskning, og ikke på vane- eller ønsketænkning.

Kilder til legitimitet, der også kan forklare partiets 'resilience' (sejhed) er

⁴ Professor Wenfang Tang (University of Iowa), "The "Surprise" of Authoritarian Resilience in China". *American Affairs Journal*, Spring 2018, Volume II, Number 1.

levestandardforbedringer, der gør det meste af befolkningen til 'stakeholders' (interessenter) i systemet, og ikke kun partimedlemmerne. Ligeledes, at Kina har genvundet sin suverænitet og status i udenrigspolitik efter et ydmygende århundrede som semi-kolonistat.

Derudover har systemet indbygget en lang række 'sikkerhedsventiler', hvor utilfredse kan få en form for politisk deltagelse. Utilfredshed ophobes således ikke. Folk opfatter en vis diversitet og frihed i (sociale) medier, omend følsomme budskaber stadig kan holdes ude af den offentlige sfære. I normale tider foretager kinesiske borgere 160 millioner årlige rejser i verden, så der er ikke tale om aflukkethed. Og hvert år har fx 300.000 studerende læst i USA.

Et kvalificeret teknokrati og policy-processer gør normalt styret i stand til at identificere problemer, træffe beslutninger, og få dem gennemført hurtigt. Covid har dog voldt nylige problemer, efter at den meget smitsomme Omicron-variant gjorde en ende på flere års succesrig smittebekæmpelse, hvor økonomien fortsatte med at vokse, og dødstallet blev holdt nede.

Overlevelsestrategier

Regimet har under den lange vej til magten i 1930'ere og 1940'ere lært, at det kun kan eksistere i pagt med omgivelserne, altså at det skal være tilpasningsdygtigt.

Undertrykkelse bruges, men selektivt og den har ikke været blodig siden 1989. Eliter og kapitalister koopteres i udstrakt grad. Den private ejendomsret er blevet knæsat og respekteres helt overvejende.

Klasseorganisationer domineres til gengæld af etpartistaten, dvs. der er tale om en korporatistisk tilgang, hvor funktioner i samfundet er med til at bestemme de tildelte roller. Men også her, og i forhold til civilsamfundet som helhed, bruges det nogle forskere har kaldt 'graduated controls'⁵ og ikke en 'one-size fits all' politik.

Retssystemet og lovgivningen styrkes til stadighed, men der er tale om to 'zoner', en for de mange millioner af retssager som ikke interesserer partiet og en for de relativt få der gør, hvor partiet så fastholder at kunne blande sig. Den omfattende og institutionaliserede korrupsionsbekæmpelse under Xi er vigtig, og vækker tilfredshed i befolkningen.

Partiet er leninistisk bygget op omkring en stærk græsrods-organisering. Det er et *inklusivt* parti, der tåles ingen landsdækkende politisk organisering udenom partiet, og udenlandske 'bidrag' til politik er forbudt. Elitens vilje til magt og fastholdelsen af intern enighed i partiet er med til at forklare dets modstandsdygtighed.

Partiet har vist institutionel kreativitet og tilpasning nedefra og op. Ledelsen har sørget for at koble til kinesisk kultur og civilisation. Alt dette udgør en form for 'social kontrakt': Vi

⁵ F.eks. Kang Xiaoguang, Han Heng, "Graduated Control: Research on State-Society Relationship in Contemporary Mainland China" i Deng Zhenglai (red.), *State and Civil Society. The Chinese Perspective*. Singapore: World Scientific, 2011.

(partiet) leverer status, modernisering og tryghed, og I (befolkningen) leverer støtte og tåler en vis begrænsning af den individuelle frihed.

Landet styres jo også af et regeringsapparat. Staten er primært *regulerende*. Kina har 2000 års bureaukratisk tradition, baseret på meritokrati gennem et eksamenssystem. Fra 1993 er der igen et organiseret embedsapparat ('civil service'), der har en høj kapacitet og autonomi i forhold til samfundet. Forfremmelse er baseret på fastsatte mål og løbende evaluering. Der er tale om 'adaptive governance', altså en smidig regeringsførelse, hvor lokale politik-eksperimenter tillades. Hvis de er vellykkede kan de udbredes til det øvrige land. Denne mekanisme er truet i disse år, hvor mange foretrækker at undvige centrets opmærksomhed.

Kontakten til borgerne foregår i stort omfang digitalt, og med brug af apps som Wechat. Dette e-government fra myndighedsside muliggør også en stadig større transparens. Xi har dog også svækket den 'bureaukratiske logik' og tilført en dosis ideologi, så partiet bedre kan styre, og samtidig med det er der igen kommet en øget statslig rolle i økonomien.⁶

Inputs i systemet

Lobbyister og de mange eliter repræsenteret i CPPCC (Chinese People's Political Consultative Conference) - inkl. de otte små 'demokratiske partier' - er med til at give inputs til systemet, artikuleret gennem en nationalkomité. Den offentlige opinion monitoreres som nævnt også tæt gennem meningsmålinger.

Borgerne kan betjene sig af høringsmekanismer via nettet, bl.a. til evaluering af forskellige instanser, af petitioner, klager og 'læserbreve', samt af hotlines som linjen '12345'. Borgerne kan løbende kommentere på lovforslag under den undertiden årelange proces gennem Den Nationale Folkekongres. De mange *regionale* interesser repræsenteres i partiets øverste organer gennem blandt andet borgmestre og provinsledere.

Der er masser af strejker og demonstrationer, over 200.000 aktioner om året. Utilfredse borgere kan også anlægge søgsmål mod forvaltninger, og den blotte mulighed for at (ansigts-)tabe virker disciplinerende på myndighedsinstanser.

Men samtidig tales der om 'de seks forkerte ideer': 1) konstitutionelt demokrati (læs USA), 2) universelle værdier (dvs. Vestens), 3) at civilsamfundet skulle have en afgørende rolle, 4) økonomisk neoliberalisme (tilskrives også USA), 5) journalistik i vestlig stil, der opfattes som tendentios, og 6) historisk nihilisme, dvs. både kritik af tiden under Mao, men omvendt også maoisters og det nye venstres kritik af tiden efter.

I 2016 og 2017 deltog over 900 million vælgere i valgene til *folkekongresser* på laveste niveau, 32.000 byer og 2.850 amter. Det er verdens mest omfattende direkte valg. Omtrent 2,48 millioner delegerede blev valgt ind. Men vælgerne kunne ikke bestemme *hvem* der blev opstillet, det gjorde partiet. Dog har der været lidt flere kandidater end mandater, så de mest upopulære kunne blive frasorteret. På græsrodsniveau havde alle 503.000 landsbyer i Kina

⁶ Se i øvrigt Daniel Bell, *The China Model. Political Meritocracy and the Limits of Democracy*. Princeton University Press 2015.

ved udgangen af 2020 valgt landsbykomitéer og alle 2.000 by-fællesskaber havde valgt beboerkomitéer.

Hvordan bruges ideologien: Kan man koble Marx og Konfucius?

I Kina findes en normativ tradition fra konfucianismen, der kan opsummeres kort. Den stiller krav om et moralsk betonet, *dydspræget* styre, om at være *storsindet* i stedet for tvangsanvendende, men prioriterer også det *hierarkisk ordnede* fremfor det diffuse. Landet bør *indoktrineres* med én vejledende ideologi, via uddannelse og institutioner.

Staten skal endvidere være *samlet* under ét, og samfundet under den skal være eller gøres stabilt. Eliten i staten skal være omhyggeligt evalueret og udvalgt via *eksaminer*, altså igen, meritokrati tilstræbes.

Gennem flere parti-ledelser har Wang Huning været 'chefideolog'. Han har været professor på Tsinghua universitetet og har tidligere opholdt sig i USA, som han har skrevet en kritisk bog om.

Ideologien skal under Xi styrke parti(genop)bygningen: partidisciplin, kadrers loyalitet, organisatorisk sammenhængskraft og effektivitet. Ikke mindst lægges der vægt på at politikker og beslutninger faktisk *implementeres*.

Forsøg på inkorporering af konfucianismen kan også ses som en overlevelsesstrategi, der kan stilles op mod følgerne af vestlig 'modernisering' (neoliberalistisk markedsøkonomi) samt kan medvirke til at præge den form for socialisme, der tilstræbes.

Ideologiske paroler skal også fodre folkets behov for dyd og visioner: 'The Chinese Dream, 'en stor moderne socialistisk nation', '12 socialistiske kerneværdier'⁷, 'den ny æra', 'nyt udviklingsstadium', 'foryngelse af landet' op til 2050. Statsledere uden visioner får ofte problemer.

Et andet element er – og det er især blevet gængs under Xi - at revse samfundet for til dels at have mistet sin sjæl til fordel for dyrkelsen af materiel fremgang og penge, og derfor må man begrænse den vestlige indflydelse, ikke mindst efter at have taget bestik af USA's udvikling. Den mistede sjæl består endvidere i lav offentlig moral, mangel på social tillid, og i at den personlige integritet er sunket til nye dybder. Det er korruption, ekstrem individualisme, immoralsk adfærd, hedonisme, overtro, afgudsdyrkelse og kapitalflugt. Måske er det klogt af partiet selv at tackle de dysfunktionelle følger af den materielle fremgang man har forestået.

Ideologiens bagvedliggende teori refererer til marxisme, men i praksis er den styret af kinesiske værdier og går ud på at bevare sin egen kultur og autonomi, især i en tid (nu måske forbi) med global integration. Det er imidlertid svært at se, hvad der er specielt marxistisk ved den kinesiske ideologi. Formentlig er det målet om kommunisme, som Marx

⁷ De tolv værdier, skrevet med 24 kinesiske skrifttegn, er de nationale værdier: velstand, demokrati, høflighed eller medborgerskab og harmoni; de sociale værdier: frihed, lighed, retfærdighed og retsstatsprincipper; og de individuelle værdier: patriotisme, engagement, integritet og venskab.

jo ikke udfoldede særlig præcist. Men mange lande i verden har tilpasset marxismen og er fx endt med en nationalt præget social-demokratisme og undertiden en velfærdsstat. De nordiske lande nyder en vis anseelse hos Kinas elite.

Måske repræsenterer Xi også en *ny trend* hvor der lægges øget vægt på egen kultur. Under alle omstændigheder ses der indad i den egne historie, landet skal beskyttes mod udenlandsk 'oversvømmelse', kvalitet skal fremmes frem for kvantitet, og de uheldige følger af BNP-fiksering, output-legitimierung eller produktivisme skal fixes. Læg mærke til at Kinas visioner om forandringer går indad, mens USA's er udadrettede mod andre.

Hvorfor Xi Jinping? – den politiske situation i 2012

Da Xi Jinping kom til i 2012 var der opstået alvorlige problemer, og partiet frygtede at miste kontrol. Den økonomiske reform var gået i stå under generalsekretær og præsident Hu Jintao 2002-2012, selvom økonomien udviklede sig og voksede stærkt på grund af det forudgående årtis reformer. Stærke interessegrupper havde imidlertid sat sig på politikken, og lokale regeringer adlød ikke centeret i Beijing når det gjaldt udførelsen af direktiver fra oven. Ministerierne adlød ikke premierministeren, og korrupte generaler og officerer svækkede militæret, fx ved salg af officers-udnævnelser. Den stigende korruption underminerede partiets legitimitet. Dertil kom manglende visioner og en ret passiv udenrigspolitik. Derfor var der konsensus i 'selektoratet' om at vælge Xi, partiets mand, i 2012. Han regerer gennem partiet og er slet ikke en Putin.

Xi har kastet sig over partiopbygning og korruptionsbekæmpelse og en fortsat institutionalisering/legalisering. Til gengæld har han som nævnt svækket bureaukratiets autonomi. Implementeringsproblemer er klart i fokus hos ham, det ses tydeligt i hans skriftlige bidrag.

Men der sker også en centralisering, og propaganda-systemet og personcentreringen skal ses i det lys.

Der er startet mange langsigtede programmer, der skal bekæmpe markedsøkonomiens centrifugalkræfter og disintegrationen af landets centrale ledelse, og som konkret kan forbedre forholdene for befolkningen. I august 2021 talte Xi også om 'fælles velstand' med et bedre fordelingsmønster, øgede andele til mellem- og lavindkomster, således at Kina kunne opnå en olivenformet fordeling med få i top og bund. Xi har dermed alt i alt taget en 'neopolitisk vending' - overfor problemer skabt af 30 års dyrkelse af BNP-vækst. Ikke desto mindre voksede økonomien med 75% i Xis første ti år!

Programmet om "Fælles Velstand" rummer mange andre ting. Indkomstbeskatningen er traditionelt meget lav og skal øges, bl.a. for at finansiere overførselsindkomster, selvom målet ikke er en velfærdsstat. Forskellene mellem regioner skal reduceres. Monopoler skal begrænses, og små- og mellemstore virksomheder støttes. Der skal sikres bedre vilkår for migrantarbejdere og deres børn i byerne og mere lige adgang til basale offentlige ydelser som uddannelse, sundhed, pensioner, boligmuligheder.

Overdrevent høje indkomster skal reguleres og personskatten øges. Der skal indføres ejendomsskat, og velstanden blandt bønder og i landbrugsområder skal fremmes. Som fx Scott Rozelle og Nathalie Hells forskning⁸ viser, er der store problemer omkring sundhed og uddannelse i landområder.

Det politiske klima i Beijing er altså ændret. Nu skal der øget regulering og beskatning til. Det samlede beskatningsprovenu er stadig kun 22% af BNP, i OECD-lande er det 33%. Indkomstskatten har hidtil ligget på 1,2% af BNP, hvorimod den i OECD i gennemsnit udgør 8,4%. Til gengæld er regressive afgifter⁹ som moms og bidrag til pensioner og det sociale sikkerhedsnet relativt høje.

Der tales også om større indtægter fra moms og luksusskat samt sociale bidrag fra virksomheder. Som det er nu presses de rige til filantropiske aktiviteter i stedet for beskatning, jævnfør danske fonde. Det er ikke særlig effektivt, selv i de lande, hvor det er mest betydningsfuldt som i Tyskland med 0,7% af BNP og Holland med 0,9%.

Et "Fælles Velstand" pilotprojekt i provinsen Zhejiang går ud på inden 2025 at øge den gennemsnitlige årsindtægt til 75.000 RMB for provinsens 64 millioner mennesker.

Man kan konstatere et gradvist skift i retning af et politisk system tilpasset et pluralistisk samfund. Man kunne kalde det 'adaptivt autoritært'¹⁰. Trods de autoritære begrænsninger på forenings- og ytringsfrihed er der stadig mere plads til borgeres kollektive handling, jævnfør de mange demonstrationer, samt feedback-kanaler, en form for 'indlejret aktivisme'. Ifølge en PEW-undersøgelse¹¹ føler 82% af befolkningen i Kina sig optimistiske omkring deres fremtid.

Hvilket mærkat kan man sætte på det kinesiske system?

Følgende mærkater er blevet sat på Kina i dag:

- Østasiatisk udviklingsstat – à la Japan, Korea, Taiwan, Singapore
- Responsivt autoritært system eller måske 'adaptivt autoritært'
- Konfuciansk kapitalisme
- Civilisationsstat i konkurrence med vestlig civilisation
- Statskapitalisme, med kollektivistisk præg eller 'Hefei-modellen' – det refererer til, at kadrer i bystyret i Hefei arbejder som -succesrige- venture-kapitalister

⁸ Scott Rozelle & Natalie Hell, *Invisible China: How the Urban-Rural Divide Threatens China's Rise*. University of Chicago Press 2020.

⁹ Afgifter, der vejer relativt tungest i de laveste indkomster.

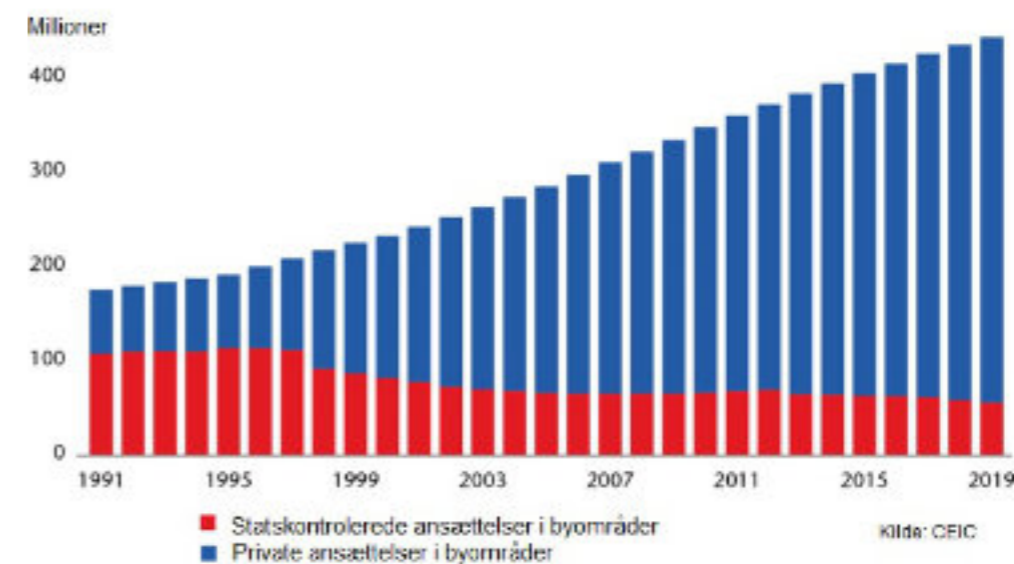
¹⁰ Anna L. Ahlers & Gunter Schubert, "'Adaptive Authoritarianism' in Contemporary China: Identifying Zones of Legitimacy Building", i Deng Zhenglai & Guo Sujian (red.), *Reviving Legitimacy: Lessons for and from China*, Lanham: Lexington Books, 2011.

¹¹ PEW = PEW Research Center, ikke-partipolitisk tænketank baseret i Washington, DC.

- Markedsøkonomi i en konsultativt-autoritær stat (evt. fragmenteret autoritær).

Disse betegnelser tager hver en dimension og gør den til det afgørende, enten ledelsesmåden eller styret (det autoritære, udviklingsstat), det økonomiske system (statskapitalisme, markedsøkonomi), eller noget kulturelt/ideologisk (konfuciansk kapitalisme, civilisationsstat). Korporativ statskapitalisme er en anden mulighed, der indikerer samspillet mellem megavirksomheder (korporationer) og staten, samtidig med at det korporative også går på enhedskaracteren, dvs. forsøget på at 'overskrive' klasseforskellene.

Hvis man analyserer strukturen nærmere, kan man se på statens og den private sektors relative størrelse med hensyn til beskæftigelse. Vi har tal for byerne.

Den private sektor dominerer altså nu, hvor to tredjedele i øvrigt bor i byer. Med hensyn til de demografiske perspektiver, ventes forsørgerbyrden for den del af befolkningen, der er uden for arbejdsstyrken, at stige fra 17% i dag til 39% i 2035. Landet risikerer at blive gammelt før det er blevet rigt. Der er forsyningsusikkerhed både med hensyn til energi og fødevarer, der er uligheder og indre spændinger. Og hvor Kina repræsenterer 20% af den globale befolkning, har det kun 6% af drikkevandsressourcerne.

Er Kina overhovedet et udviklingsland (som det er ifølge FN's definition, et middelindkomst udviklingsland), og hvis det er, hvordan er det så anderledes end andre udviklingslande?

Staten har en stærk kapacitet og autonomi i forhold til samfundet. Kapitalismen er legitimeret, men en stærk langsigtet makroøkonomisk styring, der samtidig respekterer markedet, er bevaret. Trinvis, meget gradvise fremgangsmåder er benyttet. Det anvendelige i Kinas egen kultur er fastholdt og staten har styret sit eget civilsamfunds internationale forbindelser behærdigt. Landet har ikke forsøgt at matche omgivelserne militært – fire af verdens største magter ligger i dets umiddelbare nærhed, USA, Rusland, Indien og Japan.

Modvind og problemer for parti og stat

Her er en opremsning af de mange former for problemer et-partistaten står over for:

- Problemer som hidrører fra de sidevirkninger produktionsmåden og 'produktivismen' har skabt for miljøet, klimaet og vandforsyningen, også selvom der er forbedringer, og en del er af global oprindelse.
- Et andet spørgsmål er, om Kina kan håndtere en kommende global recession, så afhængigt som det er af omverdenens efterspørgsel.
- Der er investeret så meget i uddannelse, at en akademikerarbejdsløshed er begyndt at vise sig. Til de meget selektive og meritokratiske eksaminer for at få adgang til ansættelse i statsapparatet er der typisk 1 millioner kandidater, der konkurrerer om lidt under 20.000 stillinger. Det giver selvfølgelig en høj kvalitet af embedsmænd, men formentlig også frustrationer.
- Da væksten er svækket, og den lavere vækst ikke kan absorbere tilgangen af nye arbejdere, er ungdomsarbejdsløsheden stigende. Landbruget har heller ikke brug for så mange hænder som før, da det undergår en modernisering.
- Til problemet med den aldrende befolkning og højere levealder hører, at der er færre fødsler efterhånden som urbanisering og karrierer præger den yngre generation.
- Kan man risikere en 'skuffede forventningers revolution', hvis der bliver en økonomisk afmatning?
- Efter min mening er det et stort problem for Kina, at 'tredje' runde af økonomisk reform lader vente på sig. Det skyldes ikke mindst modstand fra 'veletablerede interesser'. De har jo glæde af status quo. Men den tredje runde burde ifølge et stort lanceret reformprogram fra 2013 især bestå af: Finansiell og valutarisk deregulering og liberalisering af økonomien; Håndhævelse af anti-monopollovgivningen overfor de store statsejede virksomheder; Reduktion af regeringsapparatet, der skal helt ud af egen selskabsvirksomhed; Øge retssystemets uafhængighed og få mere dagslys på embedsmænd og offentlige udgifter; Forbedring af skattesystemet.
- Etniske minoriteter udgør kun 7% af befolkningen, og der er 55 af dem. Der er fem officielle religioner, og fx 33.000 moskeer i Kina. Men minoritetspolitikken er blevet et meget varmt tema, især i forholdet til visse islamiske befolkningsgrupper.
- Økonomisk kan USA's mange sanktioner og blokader mod Kina, senest og mest afgørende det amerikanske eksportforbud mod computerchips og anden højteknologi, genere Kina alvorligt. Kina opfatter USA som engageret i en aggressiv oprustning og propagandamission, men prøver at undgå at eskalere modsætningsforholdet.
- Covid er et særligt problem. Efter en benhård nultolerancepolitik med hårde karantæne-regler, lettede regimet på dem med det resultat, at pandemien breder sig med lynets hast, fordi der er en meget lav flokimmunitet. Vaccinationsraten er nok

relativt høj, men ikke blandt de ældste, og det vil føre til stigende dødelighed, også fordi den vaccine, der bruges, ikke er særlig effektiv. Covid kan altså medføre betydelige omkostninger økonomisk og i menneskeliv i den nære fremtid.

- Faren for oligarkisering plager også Kina. Den er mest udtalt inden for Big Tech, og det er sandsynligt, at ledelsen ikke vil fortsætte med at tolerere de ultrarige og deres måde at tjene penge på 'offentlige goder' og vil bekæmpe, at økonomisk magt får lov at blive konverteret til politisk magt. Overinvesteringer i byggesektoren har også medført store tab, der kan spille ind på den øvrige økonomi.
- Den kolde krig sluttede aldrig i Stillehavet. Der er amerikanske hangarskibe, luftvåben og atomundervandsbåde tæt omkring Kina, og USA har 100.000 tropper stationeret i Østasien på 50-100 baser.

Kan man alligevel se frem til regeringsstabilitet over de næste 10 år? I kontrast til Vesten er der stadig fremgang for befolkningen. Med den konsultative tilgang og konstante institutionelle fornyelse er systemet responsivt overfor kritik og krav. I det hele har det en høj grad af pragmatisk tilpasningsevne, dog har stærke interesser fået øget indflydelse, hvilket kan føre til stilstand i stedet for den ønskede tredje bølge af økonomisk reform.

Klassespørgsmålet

Én ting er sikkert, der er klasser i Kina, nu som før. Groft sagt kan man sige, at systemets klassegrundlag er gået fra at være bønder fra 1927-49, arbejdere fra 1949-78 og efter en overgangsperiode, middelklassen/eliter efter 2001.

Efter 1978 blev klassekonflikten dæmpet, medieret af den stærke stat, der sidder på klasseorganisationerne. Hjemlige kapitalister er stærkt knyttet til staten (kadrekapitalister). Den gamle middelklasse, af fx mindre forretningsdrivende, er i realiteten kommet tilbage. Den nye middelklasse består af professionelle, partikadrer og folk i servicesektoren. Udenlandske kapitalister fik nu lov til at investere i Kina.

Efter afkollektiviseringen er der sket en klassesdeling på landet mellem stor-landbrugere og proletariserede bønder, der også ind imellem arbejder som migrantarbejdere i byerne. Arbejderklassen er segmenteret mellem mange ansættelsesformer, som splitter den, og prekariats arbejde bliver mere og mere udbredt.

'New Deal' politikken under Hu Jintao rettede lidt op på ulighed, forurening og hukou-systemet (der ikke ville give ret til bopæl i byerne for migrantarbejdere fra landet), samt udkantsområdeproblemer etc. Der var en bøjning mod venstre. Nu går politikken som nævnt ovenfor ud på fælles velstandstiltag.

Byernes middelklasse støtter regeringen. Dens grad af tilfredshed er høj, og derfor vokser tilfredsheden i takt med urbaniseringen – ca. 65% bor nu i byer.

Hvorfor støtter befolkningen et autoritært system? En empirisk baseret teori.

En amerikansk statskundskabsprofessors forsøg på at forklare hvorfor kinesere støtter et autoritært system, er baseret på 25 års omfattende data-indsamling og munder ud i teorien om at Kina er 'populistisk autoritært'.¹²

For det første har der været en populistisk regeringsstil siden borgerkrigen (masselinjen). For det andet er der skabt social kapital og gruppesolidaritet på småfællesskabs-niveau med høj tillid. Der har for det tredje været en direkte offentlig politisk involvering, især på lokalt plan, der også har kunnet rumme gruppeprotester.

For det fjerde er de mellemkommende institutioner og procedurer i systemet stadig så underudviklede, at der rettes henvendelse nedefra om direkte indgriben helt 'ovenfra'. For det femte er der en høj grad af responsivitet fra regeringen, der endog med overlevelse for øje prøver at forudskikke behovene og de dertil hørende ændringer.

Resultatet er, for det sjette, en stærk politisk støtte, fordi folk faktisk tror på at regeringen søger at dække deres behov. Man kunne tale om subjektivt demokrati. For det syvende er der ikke kun politisk deltagelse ved valg, men også mange andre deltagelsesformer.

Når forskere (som Kenneth Lieberthal¹³) taler om et 'fragmenteret autoritært' system, skyldes det, at politik på centralt hold bliver stadig mere påvirket af de forskellige organisatoriske og politiske mål hos instanser længere nede i systemet, eller i de geografiske regioner, som skal implementere politikken.

Slutresultatet udformes nemlig ved en inkorporering af de implementerende organers egne interesser i selve politikken. Dvs. at det der foregår i den politiske arena styres af gradvise forandringer, som er resultatet af en købslåen mellem de forskellige interessenter.

På den måde er også mere perifere funktionærer, medier, NGO'er og enkelt-aktivister kommet med i den politiske proces, fordi de ser 'adgangsvejene' og benytter dem.

Adgangsveje skaffes gennem de åbninger, der resulterer fra institutioners mangel på evne til at tilpasse sig tilstrækkelig hurtigt til den accelererende socioøkonomiske forandring, fra aggressiv lobbyvirksomhed fra pressionsgrupper eller på grund af de ændrede forventninger hos borgerne. Disse 'rum' er frugtbar jord for politikforandring – hvis det rette sæt elementer er på plads.¹⁴

¹² Wenfang Tang, *Populist Authoritarianism. Chinese Political Culture and Regime Sustainability*. Oxford University Press, 2016.

¹³ Kenneth G. Lieberthal & David M. Lampton, (red.) *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*. Berkeley: University of California Press, 1992. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft0k40035t/>. Se især "Introduction: The 'Fragmented Authoritarianism' Model and Its Limitations" af Lieberthal.

¹⁴ Andrew Mertha, "Fragmented Authoritarianism 2.0": Political Pluralization in the Chinese Policy Process". *The China Quarterly*, Volume 200, December 2009.

Taiwan-problematikken – vil en konflikt her vælte spillet?

De allierede tilbagegav Taiwan til Kina i 1945 efter den japanske besættelse. Chiang Kai-Shek fra nationalistpartiet Kuomintang blev den tabende part i borgerkrigen og trak sine styrker tilbage til det sidste tilflugtsted -Taiwan- i 1949. Ved Koreakrigens start blev øriget – uformelt - et militært protektorat under USA som med sin 7.flåde i Taiwan-strædet forhindrede borgerkrigens afslutning. For Kina drejer Taiwan sig nu om det sidste af kolonitidens afslutning, men det er også et emotionelt spørgsmål.

I 1972 proklamerede præsident Nixon, at der kun var ét Kina, og at USA fremover kun ville have officielle forbindelser med Beijing. Dette gælder stadig. Kun 13 mini-lande i verden har diplomatiske forbindelser med Taiwan.

Når USA & Co. synes at ændre på *status quo*, signalerer Kina sine røde linjer ved patruljering af farvande tæt op mod Taiwan, flyvninger tæt på taiwanesisk luftrum osv. Det er forstærket siden Trumps præsidentperiode.

Kina udviser tålmodighed med hensyn til at få Taiwan tilbage, men vil aldrig kunne acceptere Taiwans uafhængighed. Økonomierne er tæt sammenvævede, f.eks. er Foxconn, der producerer bl.a. Apple produkterne i Kina, et taiwansk firma. Og 46% af eksporten fra Taiwan med dets 22 millioner indbyggere går til Kina.

For så vidt angår USA's konfrontation med Kina i det hele taget ligger jeg på linje med den tidligere norske udviklingsminister og ledende FN-embedsmand, Erik Solheim, når han kalder det: ".en uønsket kappestrid. Den drivende kraft bagved er uheldigvis ikke Kina, men det er USA. USA's ubekvemhed ved at leve med en nation, der er på et lignende niveau. Jeg mener, i 100 år var Amerika den dominerende magt på sin egen halvkugle. Så var Amerika totalt dominerende på hele verdensscenen. Nu er der for første gang en virkelig konkurrent, og USA har meget svært ved at skifte til den situation. Det er meget uheldigt, fordi alle de store problemer vi ønsker at løse i det 21. århundrede afhænger af USA's og Kinas evne til at arbejde sammen: klima, miljø, økonomisk genopretning, pandemier, ja selv fred i alverdens konflikter ..." (22. nov 2021, Kings College, London)

Kinas rolle på den storpolitiske scene

Udvikling af landet selv er fortsat den højeste prioritet. Kina sætter diplomatiske løsninger før militære. Det er allerede nævnt, at det ikke har brugt magt de sidste 43 år, at det ikke har startet krige. Til gengæld har det søgt at skubbe fremmed militær væk fra sine kystområder og på bedre varslingsafstand af storbyer og de vigtigste industriområder. Det vil ikke domineres af US Navy langs sine egne kyster.

Territorialt set har det løst problemet med landegrænser med 13 af de 14 naboer (undtagen Indien), samt nogle af de maritime udeståender i Det Syd- og Østkinesiske Hav. Taiwan opfattes som et genforenings-anliggende, adskilt fra fastlandet ved amerikansk mellemkomst ved Koreakrigens begyndelse i 1950.

Kina er en ambitiøs *status quo*-magt, der vil bevare den internationale orden, men samtidig gerne vil forbedre sin og andres position i denne orden, så den bedre afspejler den reelt ændrede magtbalance i verden.

Kina er flittig multilateralt og ligger ofte tæt på Europas holdninger. Det forsvarer den liberale økonomiske verdensorden og WTO-regulering af handelskonflikter. Det er endvidere med i G20 og har afsluttet en række frihandelsaftaler især i Asien.

Kina bidrager til den internationale orden og udviklingen af globale governance systemer. Det ønsker gradvise reformer, så de svarer til en ændret magtfordeling mellem nye økonomier og gamle 'industri-lande'.

Globaliseringen skal kommes til undsætning ved at gøre den mere åben, inkluderende og balanceret. Kina foretrækker som altid en multipolær verden med en ny global orden, hvor der er plads til jævnbyrdighed for de nye stormagter, fremfor en unipolær situation omkring USA.

Kinas model søges ikke eksporteret. I stedet påpeger man at der er mange veje til udvikling. Økonomisk set er Asien bipolar med USA som en fortsat vigtig aktør i regionen. Men det skal ikke undervurderes, at 144 af verdens lande har flere økonomiske relationer med Kina end med USA, og ingen lande i Asien/Afrika vil tvinges til at vælge mellem USA og Kina.

Konklusion

Min diskussion af KKP's modstandsdygtighed og overlevelsesstrategier har jo i nogen grad været et tag-selv-bord, en brain-storm, som jeg dog har baseret på den eksisterende forskning og på mine egne observationer og konklusioner i løbet af 40-50 års arbejde med Kina. Der er ingen monografier om emnet og kun få peer-reviewede tidskriftsartikler tager spørgsmålet op. Så er banen fri for anekdoter og tænketanks-'forskning', uden empirisk eller teoretisk basis. Men spørgsmålet er for vigtigt til at lade ønsketænkning eller undertiden ligefrem dæmonisering dominere.

Min behandling i foredragsform vanskeliggøres af, om jeg skal prøve at inddrage de 100 år partiet har eksisteret, eller de 73 år det har haft statsmagten, eller de 50 år siden Deng Xiaopings reformer startede, eller de 10 år siden Xi Jinping blev partiets leder. Tydeligvis har skiftende faktorer været aktive. Det giver et fremstillingsmæssigt problem i den korte form, der er til rådighed i et foredrag.

Især situationen de seneste ti år må overvejes kritisk. Selv om de år fortsat har leveret vigtige bidrag til partiets overlevelse, er der en risiko for at nogle af de faktorer der tidligere har vist sig effektive – som skildret ovenfor – eroderes eller direkte stilles i bero. Men som diskussionen også viser er der måske en vis cyklisk dynamik i kinesisk politik. Hvis der undertiden køres ud til kanten fører det ofte til en tilbagevenden til den konfucianske 'gyldne middelvej', hvor der findes pragmatiske løsninger på de problemer en stat under hastig udvikling altid vil støde på.

LITTERATUR

Ahlers, Anna L. & Gunter Schubert: "'Adaptive Authoritarianism' in Contemporary China: Identifying Zones of Legitimacy Building", i Deng Zhenglai & Guo Sujian (red.), *Revising Legitimacy: Lessons for and from China*, Lanham: Lexington Books, 2011.

Bell, Daniel: *The China Model. Political Meritocracy and the Limits of Democracy*. Princeton University Press 2015.

Kang, Xiaoguang & Han Heng, "Graduated Control: Research on State-Society Relationship in Contemporary Mainland China" i Deng Zhenglai (red.): *State and Civil Society. The Chinese Perspective*. Singapore: World Scientific, 2011.

Lieberthal, Kenneth G. & David M. Lampton (red.): *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*. Berkeley: University of California Press, 1992. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft0k40035t/>.

Mertha, Andrew: "'Fragmented Authoritarianism 2.0': Political Pluralization in the Chinese Policy Process". *The China Quarterly*, Volume 200, December 2009.

Tang, Wenfang: *Populist Authoritarianism. Chinese Political Culture and Regime Sustainability*. Oxford University Press, 2016.

- "The 'Surprise' of Authoritarian Resilience in China". *American Affairs Journal*, Spring 2018, Volume II, Number 1.

Rozelle, Scott & Natalie Hell: *Invisible China: How the Urban-Rural Divide Threatens China's Rise*. University of Chicago Press 2020.